

Η σύνδεση του νου με τα συναισθήματα και η άποψη των Πατέρων (Δημήτρης Ιωάννου)

/ [Πεμπτούσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bit.ly/2dxKo7S>]

Όλα αυτά , έχουμε πει, απαιτούν μια ειδική πραγματεία, αλλά εδώ θα δώσουμε ενδεικτικά κάποια παραδείγματα, για να καταλάβουμε το μέγεθος της σκέψης των Πατέρων: ας υποθέσουμε ότι κάποιος «μισεί» έναν άνθρωπο. Είναι το «μίσος» απλά ένα συναίσθημα, όπως νομίζουν οι σύγχρονοι αναλυτικοί φιλόσοφοι , ή ακόμη λιγότερο, ένα αίσθημα ,όπως η δίψα ή κάτι περισσότερο; Ας εξετάσουμε από πιο κοντά τα πράγματα: όταν μισούμε κάποιον, τον μισούμε διαρκώς ,και το μίσος, «φαινομενολογικά», αλλά και σύμφωνα με την λογική της καθημερινής ζωής, φωλιάζει διαρκώς άσβεστο μέσα μας. Ωστόσο , εμείς γνωρίζουμε ότι αυτός που μισεί μπορεί κάποια στιγμή πχ να αγκαλιάζει ένα πρόσωπο που αγαπά, πχ το παιδί του, και δάκρυα συμπόνιας να κυλούν από τα μάτια του. Τι συνέβη τότε; Αν το μίσος είναι απλό «συναίσθημα», όπως η χαρά, εξαφανίστηκε άραγε για λίγο, και μετά επανήλθε; Αλλά είπαμε ότι γνωρίζουμε πως αυτό ελλοχεύει διαρκώς μέσα μας- για αυτό πχ μπορεί ξαφνικά, σε άσχετο χρόνο και τόπο, να μας ξεφύγει μια αθέλητη γκριμάτσα ή ένας στεναγμός που να το μαρτυρά. Το λοιπόν, όσο μας κατακλύζει η δεύτερη αγάπη, για την οποία μιλήσαμε, πού κρύφτηκε το μίσος; Αν δεν υπάρχει «νους», μήτε ψυχή, κατ' επέκταση, πού στο καλό τώρα πια βρίσκεται;. Αδυνατούμε εδώ να συζητήσουμε διά μακρών το θέμα, θέλουμε μόνο να αναφέρουμε ότι οι σύγχρονοι φιλόσοφοι τείνουν πια να δίνουν απαντήσεις που εγκαταλείπουν για τα καλά την κοινή μας διαίσθηση: μας λένε π.χ. ότι όταν λέμε πως «κάποιος μισεί έναν άλλον», εννοούμε ότι απλώς μερικές φορές «τείνουμε» να σκεφτόμαστε πράγματα εις βάρος του. Δεν έχει νόημα εδώ να αντιπαρατεθούμε ευθέως με αυτόν τον ισχυρισμό, αρκεί μόνο να πούμε ότι δεν είναι το μίσος «τάση για σκέψεις», με την έννοια που λέμε πχ «ο νευρικός τείνει να έχει τικ».

Ας

συνεχίσουμε το παράδειγμα: αυτός που έχει μίσος θέλει να εκδικηθεί αυτόν που μισεί. Καταστρώνει διάφορα σχέδια εναντίον του κλπ. Έτσι, λοιπόν, έχουμε παράλληλα, και μίσος εναντίον του και επιθυμία για εκδίκηση. Τι θα πει άραγε αυτό το «παράλληλα»; Αν όλα αυτά είναι απλά συναισθήματα, δυσκολευόμαστε να καταλάβουμε πώς γίνεται το ανθρώπινο συναισθηματικό πεδίο, που δεν παύει , υποτίθεται, να είναι «ζωικό», να γνωρίζει τέτοια «παράλληλα». Τα συναισθήματα στα ζώα είναι μονοδιάστατα: αυτό ή εκείνο, τότε αυτό τότε εκείνο. Πώς γίνεται ταυτόχρονα να έχουμε πολλά συναισθήματα, την στιγμή μάλιστα που μερικά πολύ δυνατά (π.χ. πάθος για εκδίκηση) μπορεί, φαινομενολογικά, να μην γίνονται καν αντιληπτά από το υποκείμενο ως συναίσθημα, όπως λέγει η ψυχανάλυση, αλλά η όλη διαδικασία της «εκδίκησης» να εκτελείται, φαινομενικά, εν πλήρη απαθεία; (πχ. εκδίκηση μέσω παντελώς ασυνείδητων «ολισθημάτων της γλώσσας»);. Επιπρόσθετα: όταν λέμε ότι κάποιος θέλει να εκδικηθεί κάποιον, αυτό το «θέλει» φανερώνει βούληση. Τι στο καλό είναι η βούληση, αν στα αλήθεια δεν υπάρχουν, περαιτέρω ψυχή; Κατανοούμε λίγο πολύ τι σημαίνει χαρά, λύπη κλπ , αλλά «βούληση»; Συνήθως ερμηνεύεται κι αυτή ως συναίσθημα, «επιθυμία» να κάνεις κάτι. Αλλά είναι η βούληση «επιθυμία», με την κοινή έννοια του όρου, όπως όταν λέμε «επιθύμησα το τάδε φαγητό»; Η βούληση μπερδεύει πολύ τους φιλοσόφους, και μάλιστα, για να μην πολυλογούμε, όλες αυτές οι ψυχικές πραγματικότητες, οι οποίες μάλιστα εξυπονοούν και ηθικές ποιότητες (πχ «ευτυχία», η οποία, όλοι γνωρίζουμε, ήδη από τον Αριστοτέλη, δεν είναι «συναίσθημα», αλλά «κατάσταση» του ανθρώπου, άρρηκτα συνδεδεμένη με ηθικές έννοιες), προξενούν τέτοια

αμηχανία, ώστε μερικοί φιλόσοφοι βρήκαν την ...λύση: αρνούνται συλλήβδην, μαζί με ό,τι ήδη είπαμε, ότι υπάρχει και βούληση και αποφαινόνται ότι θα έρθει μέρα που η επιστήμη θα πάψει να χρησιμοποιεί αυτόν τον προ-επιστημονικό όρο.

Αλλά, ο Άγιος Γρηγόριος Νύσσης και μαζί ο άγιος Μάξιμος, αγαπούν τον πνευματικό κόσμο, δηλαδή τον κόσμο των «qualia», και κάθε λεπτομέρειά του, ακόμη και την πιο «γήινη». Φυσικά και παραδέχονται ότι υπάρχει και χαρά και λύπη και θλίψη και πόνος και δυστυχία και ευτυχία και πάθη, όπως φθόνος ή μνησικακία ή εκδικητικότητα ή κάθε είδους κακία κλπ. Μιλούν για «αγάπη», και δεν εννοούν μ' αυτήν απλή συναισθηματική ευχαρίστηση, αλλά ηθική ποιότητα, αγαθοσύνη, που φυσικά ενεργείται ως δυνατό συναίσθημα, μιλούν για ταπείνωση, όχι ως θλιβερό αυτοκαταναγκασμό ή ανομολόγητη επιθυμία για αυτομαστίγωση, αλλά ως μια πραγματική πνευματική κατάσταση, όπου ο άνθρωπος «αρνείται» τον εαυτό του και όμως την ίδια στιγμή θαυμαστά τον καταφάσκει –ο εαυτός του γίνεται εστία δεξίωσης του άλλου.

(συνεχίζεται)